

Benvinguda al Dr. Santiago Alcolea i Gil, historiador de l'art, acadèmic d'honor

Pilar Vélez

Acadèmica bibliotecària. Directora del Museu Frederic Marès. pvelevz@bcn.cat

Historiador de l'art, el Dr. Santiago Alcolea i Gil (Falset, 1919) ha dedicat una gran part de la seva vida a dues institucions culturals i acadèmiques del nostre país, en les quals la seva participació ha estat decisiva. Sens dubte, vostès saben que em refereixo al Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona i a l'Institut Amatller d'Art Hispànic, també amb seu a la nostra ciutat.

Pel que fa al Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona, en fou el seu organitzador –arran de les noves directrius traçades pel denominat Pla Maluquer– i director fins a la seva jubilació l'any 1986.

Per primer cop, la Història de l'Art aconseguia reconeixement acadèmic i autonomia plena i un departament específic en la nostra universitat. I no sols això, ja que gràcies a la seva intervenció, i en aquest cas, amb la col·laboració del professor Frederic-Pau Verrié, també acadèmic d'aquesta casa, s'introduí per primera vegada la Història de l'art català en els programes universitaris, en uns moments en què un fet, aparentment tan senzill i obvi com aquest, no era gens evident, però reeixien.

De la mateixa manera, introduí noves disciplines, com ara la música, el cinema i la teoria i sociologia de l'art, ben lluny dels programes acadèmics convencionals que aleshores regien arreu de l'estat. Crec que cal recordar alguns noms dels primers responsables d'aquestes matèries, que ja no estan amb nosaltres, i que durant molts anys van donar un prestigi notable al nostre Departament i esdevingueren mestres de les següents generacions, com fou el cas d'Oriol Martorell, Miquel Porter i Alexandre Cirici.

El Dr. Santiago Alcolea actuà com a coordinador, director i impulsor del Departament d'on han sorgit i on realitzen la seva tasca docent alguns dels més notables historiadors de l'art del nostre país. Labor complexa i esforçada la d'un responsable que ha de saber ajustar les seves relacions amb l'administració universitària i alhora donar ales als seus col·laboradors per tal d'oferir el coneixement i els millors mètodes als joves alumnes, aprenents d'historiadors. Òbviament són molt nombroses les tesis de llicenciatura i tesis doctorals que ha dirigit al llarg dels anys, com també els treballs interns i externs que ha guiat, dirigit o codirigit, però en síntesi, el més destacat de la seva tasca fou l'haver donat cos i encarrilat una de les disciplines humanístiques de la nostra universitat que més ha crescut, car actualment el Departament d'Història de l'Art, no sols compta amb una llicenciatura pròpia, sinó que és el departament més gran de la Facultat de Geografia i Història i el segon de tot l'estat espanyol.

Paral·lelament, el Dr. Alcolea, i ja abans, des del 1946, era un col·laborador de l'Institut Amatller d'Art Hispànic, entitat de la qual fou nomenat patró l'any 1957 i de què des de fa uns quants anys n'és el seu president.

Però no podem oblidar la seva vessant d'investigador, en la qual el seu interès s'ha centrat sobretot en els segles XVIII i XIX, i especialment a Catalunya. Ell fou capdavanter en l'estudi de la pintura d'aquests segles –recordem la investigació dedicada al pintor Antoni Viladomat– o a l'escultura catalana del segle XIX, matèria encara avui poc estudiada, i de la qual ell fou el responsable d'un estudi i la corresponent exposició que va tenir lloc precisament en aquesta Casa Llotja el novembre del 1989. Per primera vegada –i fins ara l'única ocasió– es reuniren obres dels escultors més representatius del Neoclassicisme fins al Realisme, procedents de les principals col·leccions i museus tan públics com privats, entre les quals, per cert, s'hi comptava la nostra Acadèmia, tan rica en escultura, sobretot neoclàssica.

Interessat també per l'arquitectura d'aquest mateix període, ha estat autor, entre altres estudis, dels dedicats al barceloní i setcentista Palau Moja, a la Universitat de Barcelona o a la seu modernista de la Caixa d'Estalvis de Sabadell.

Tanmateix, el Dr. Alcolea, i especialment als darrers anys, ha posat igualment la seva atenció en els grans artistes hispànics, materialitzant-la en monografies dedicades a *Francisco de Zurbarán* (1989), *Diego Velázquez* (1988 i 1999) i *El Greco* (1990 i 2001), tot i que també ha estat autor del llibre *Catalunya-Europa. L'art català dins Europa* (2003), una obra que posa en relleu les nostres manifestacions artístiques dins del marc europeu.

La darrera publicació, del 2006, és un llibre intítulat *Puig i Cadafalch*. Naturalment no podem llegir una llista inacabable de títols ni de col·laboracions en nombroses revistes científiques, però sí que vull recordar, com a ell mateix li plau de fer-ho, la seva col·laboració a *Índice Histórico Español*, per encàrrec de Jaume Vicens Vives, el seu director, en què s'ocupà de les ressenyes dedicades a temes d'història de l'art. Així mateix, la seva participació en la col·lecció *Ars Hispaniae. Historia Universal del Arte Hispánico*, tan clau, durant molts decennis per a l'estudi de l'art hispànic. En fou responsable del volum XX dedicat a les *Artes decorativas en la España cristiana (siglos XI-XIX)*.

Tot plegat ens mostra com el seu interès no ha estat només centrat en les grans arts, sinó que ha obert camins en la recerca de les arts decoratives, tal inexactament denominades encara arts menors, i al llarg dels anys ha animat molts joves investigadors –ens va animar– a endinsar-s'hi, atesa la seva gran importància en la història de l'art universal.

Guardonat el proppassat 2006 amb la Creu de Sant Jordi, atorgada pel govern de la Generalitat de Catalunya, avui és acollit en la nostra Acadèmia com a membre d'honor, en reconeixement a la seva llarga i densa trajectòria. Per aquest motiu, en nom de la nostra entitat, em complau donar-li la benvinguda i manifestar-li que, coneixedors dels seus treballs en curs, ens agradaria que des d'ara aquests projectes poguessin ser compartits amb tots nosaltres, tot recordant que el primer objectiu de la nostra casa és la recerca i el camp fonamental d'estudi, l'art del nostre país. Dr. Alcolea, gràcies per la seva contribució a la investigació i difusió de l'art català, i, novament, benvingut en aquestes nobles parets que tan bé coneix.

16 de maig del 2007